

OOR AFRIKAANS

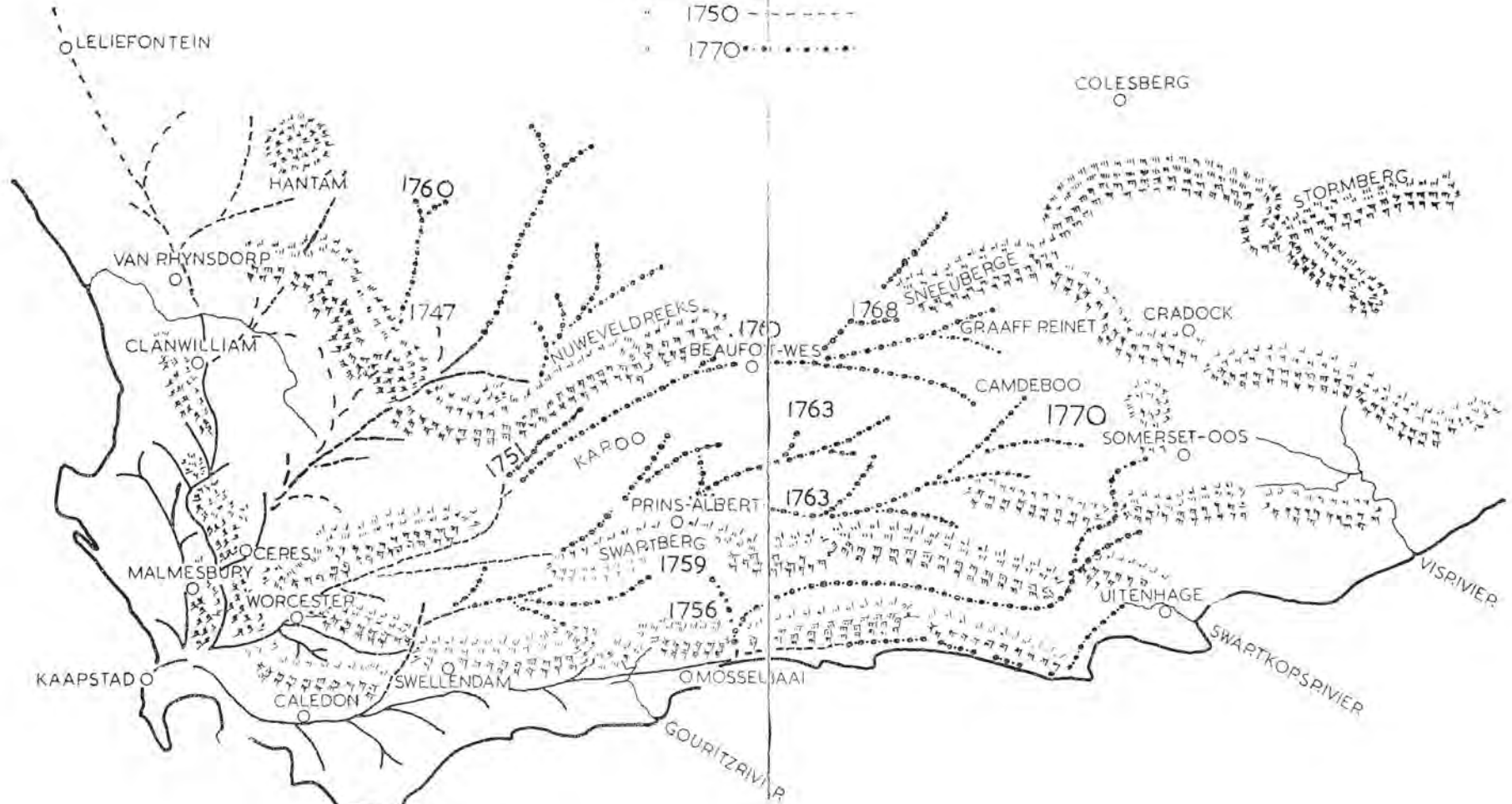
Tweede Deel

G. S. NIENABER

TREK VAN DIE VIEBOERE

TOT 1730 —————
 " 1750 - - - - -
 " 1770 ······

NA C.G. BOTHA:
 PLACE NAMES
 IN THE CAPE
 PROVINCE.

OOR AFRIKAANS

TWEEDE DEEL

G. S. NIENABER

1953

INHOUDSOPGAWE

'n Paar afkortinge

Voorberig

Hoofstuk I: <i>Die Agtergrond</i>	1
§ 1. Drie verskillende taalgroepe	1
§ 2. Die Nie-Europese tale in Afrika	1
§ 3. Die Khoisantale	4
§ 4. Die Suid-Afrikaanse Bantoetale	11
§ 5. Oosterse tale	15
§ 6. Portugees	24
Hoofstuk II: <i>Taaltoestande aan die Kaap tydens Jan van Riebeeck se verblyf aldaar</i>	28
§ 7. Inleidend	28
§ 8. Algemene Raamwerk: Jan van Riebeeck se eerste vyf jaar alhier	29
§ 9. Jan van Riebeeck se tweede vyf jaar alhier: vryburgers	32
§ 10. Samestelling van die blanke bevolking	36
§ 11. Die Nie-Nederlanders as taalfaktor	38
§ 12. Die Nederlandse element aan die Kaap	41
§ 13. Aangaande Amsterdams en 17de eeuse Nederlands	42
§ 14. Wysiging in 'n paar faktore aan die Kaap	49
§ 15. Behoeftte aan normalisering	53
§ 16. Tempo en terreine	57
§ 17. Familie-, voor- en plekname	59
§ 18. Naamgewing aan plante en diere	62
§ 19. Nog meer oor die woordvoorraad	65
§ 20. Klanke	67
§ 21. Vorme	72
§ 22. Aanraking met die Hottentotte	75
§ 23. Aanraking met die slawe	79
§ 24. Samevatting	82
Hoofstuk III: <i>Taaltoestande van die vertrek van Van Riebeeck af tot aan die vertrek van W. A. van der Stel</i>	84
§ 25. Inleidend	84
§ 26. Kaapstad as taalsentrum	85
§ 27. Die begin van die uitbreiding na die binneland toe: eerste veeboere	88
§ 28. Versnelde en doelbewuste kolonisasie; begin van trekboere	89
§ 29. Maatskaplike toestande	92
§ 30. Die samestelling van die blanke bevolking, Afrikaners e.a.	95
§ 31. Die samestelling van die blanke bevolking: Nederlanders e.a.	100
§ 32. Die Hottentotte	110
§ 33. Die slawe	120
§ 34. Taalsimbiose en die rol van die kind	131

§35. Plek- en plaasname	136
§36. Name van plante en diere	140
§37. Verskuiwings in betekenisinhoud en gevoelswaarde	141
§38. Invloed van Hottentots	146
§39. Ander invloede	148
§40. 'n Paar ander aspekte	149
§41. Terugblik	151
Hoofstuk IV: <i>Van W. A. van der Stel se vertrek af tot teen die middel van die agtiende eeu</i>	
§42. Algemeen	154
§43. Geskiedkundige hoogtepunte	155
§44. Die taalkring van Kaapstad	158
§45. Die taalkring van die vryburgers duskant die 'Bergen van Afrika'	161
§46. Die taalkring van die 'Overbergsche' en 'Achterveldsche' trekboere	165
§47. Die samestelling van die bevolking: algemeen	171
§48. Die samestelling van die blanke bevolking: immigrasie en heterogene elemente	173
§49. Die nie-blanke elemente en Nederlands	187
§50. Uitwerking op die eenheid van die kolonistetaal	205
§51. Ter afsluiting	207
Hoofstuk V: <i>Die tweede helfte van die agtiende eeu</i>	
§52. Algemene betekenis van die halfee	208
§53. 'n Paar bronne	208
§54. Enige hoogtepunte uit die geskiedenis	213
§55. Die taalkring van Kaapstad	214
§56. Die taalkring van die landbouers	223
§57. Die taalkring van die veeboere en plattelanders	226
§58. Die samestelling van die blanke immigrante	237
§59. Die nie-blanke elemente as taalfaktore	250
§60. Name aan plante	285
§61. Name aan diere	286
§62. Ander terreine van die woordvoorraad	289
§63. Klanke	294
§64. Die werkwoord	297
§65. Die voornaamwoord	321
§66. Die lidwoord en genus	326
§67. Samevatting	330

'N PAAR AFKORTINGE

LV: Werken uitgegeven door de Linschoten-Vereeniging (Den Haag).

NED: The Oxford English Dictionary (Oxford).

PV: Uitgawes van die Patriot-Vereeniging (Johannesburg).

RZA: Reizen in Zuid-Afrika in de Hollandse tijd, uitgegeven door dr. E. C. Godée Molsbergen (in LV).

SAOB: Ordbok över Svenska Språket, utgiven av Svenska Akademien (Lund).

TWK: Tydskrif vir Wetenskap en Kuns (Bloemfontein).

VRV: Uitgawes in die reeks van die Van Riebeeck-Vereeniging (Kaapstad).

WNT: Woordenboek der Nederlandsche taal (Den Haag en Leiden).

Die ander afkortinge is deursigtig.

VOORBERIG

Die plan deur prof. J. J. le Roux en my in 1944 voorgeneem, het hierop neergekom: (a) dat eers die eksterne geskiedenis i.v.m. die studies oor die ontstaan van Afrikaans rondom 'n paar kernprobleme aangedui sou word, en (b) dat die proses van ontwikkeling gedurende die afgelope 300 jaar, in historiese lyn geperiodiseer en met inagneming van die maatskaplike toestande as die bodem van sulke veranderinge, nagegaan moes word. Hiervoor wou ons ons veral beroep op wat deur ander reeds nagevors is.

Ek sou (a) vir my rekening neem en die eerste helfte van (b), d.w.s. die tydperk van 1652 af tot 1800. Prof. Le Roux sou die periode daaropvolgend behandel en die geheel dan afrond met 'n beskrywende grammatika van die huidige Afrikaanse taalgebruik, waarmee hy hom reeds 'n geruime tyd besig gehou het.

Nog voordat ons veel gevorder het, is prof. Le Roux gevra om die hoofredakteurskap van die Afrikaanse Woordeboek op hom te neem. Hy het gemeen dat ons planne nie daardeur in die gedrang hoef te kom nie en my versoek om met my deel van die werk voort te gaan. Wat ons onder (a) hierbo in gedagte gehad het, het reeds verskyn onder die titel *Oor Afrikaans, eerste deeltjie*. Nou verskyn dié gedeelte wat ek onder (b) moes behartig het.

In 1946 is prof. Le Roux ons deur die dood ontval. Ek moes nou sy samewerking ontbeer en die studie kon nie meer gebaat word deur sy goeie smaak en sy wenke vir verbetering nie. Baie tekortkominge in hierdie twee dele sou deur sy deelname kon verwyder gewees het. Een van die punte van verskil by ons was oor die tyd wanneer ons van Afrikaans as 'n aparte taal moet praat. Prof. Le Roux was geneë om dit vroeër te stel as ek.

Aan vreemde tale, by name aan Maleis-Portugees, het hy 'n groter mate van invloed wou toewys as wat vir my met die feite verenigbaar lyk. Sulke meningsverskille moes weer tot leersame gedagtewisseling aanleiding gegee het en die betrokke paragrawe sou daardeur juister aan perspektief geword het.

Wat ek in die eerste plaas met hierdie voorberig beoog, is om sy naam i.v.m. hierdie oorsig in dankbare herinnering te bring: die hele opset van die werk is immers die uitvloeisel van ons samesprekings, en by die skrywe hiervan was ek my altyd intens bewus van ons onderhoude en van die prikkels wat van hom uitgegaan het.

Ook wil ek erkentlikheid betuig aan die Nasionale Raad vir Maatskaplike Navorsing wat my deur die toekenning van 'n oorsese reisbeurs in staat gestel het om aan bepaalde probleme meer aandag te wy as wat dit vir my andersins moontlik sou gewees het. Ek is dank verskuldig aan mnr. C. Graham Botha en die firma Juta & Kie. vir die oornam van die kaart oor die trek-rigtings van die koloniste. Dr. N. Hurwitz het die kaart vir my oorgeteken, en dr. G. A. F. Jaspers was my behulpzaam met die proefflesing twee keer. Aan albei my dank.